

מנגד

לא לה ששואלים למה וראלה שישאלו

הספר מנהיגות במיכוד של דינה פורת, כמו ספרים ומאמרים רבים אחרים, עוררו שוב את השאלה שאינה נותנת לנו מנוח בשנים האחרונות.

מתברר כי בימי מילחמת העולם, בשנים 1942-1945, שעה שהגרמנים רצחו בדם קר מיליוני יהודים באירופה, ידעו יהודי הארץ, כמו יהודי העולם, מה שנעשה; הרברים היו גלויים: העיתונים הודיעו על כך, אנשים שנמלטו סיפרו על האימה, הגיעו מיכתבים, אנשי המחנות באירופה פרסמו את הרצח, הכל היה גלוי, ואף עלייכך, החיים נמשכו כרגיל — ויש הטוענים, וצפילו טוב מהרגיל — ואיש לא יצא לרחובות וצעק: אנשים חפים מפשע, אחינו ואחיותינו הורגים ובני מישפחותינו נטבחים! איש לא חל משיגרת חייו. איש מיהודי הארץ או התפוצות לא הפסיק לעבוד, לא יצא לרחובות ביום ובבילה, לא היכה בשערים, לא צעק, לא אמר: לא נמשך בחיים כרגיל, עד אשר יעשו אומות העולם להצלה, להפסקת הרצח, להקלה ואנו יודעים כי היו דרכים להפסיק את הרצח או, בכל אופן, להציל רבים.

השוחט שחט, והחיים נמשכו. ואלה מבינינו שחיו אז, בין אם היו ילדים או מבוגרים, איננו מבינים כיום כיצד קרה הדבר — העם היהודי נרצח ואנחנו שתקנו, להוציא מחאות שיגרה מבישות. ובודאי שאלה שגולדו אחר-כך אינם מבינים את טעם השתיקה הזו. ורמי אנו יודעים מי היו בני אותו דור: מהם חלוצים, מהם מוסריים שבכני אדם, הם לא היו טובים פחות מאתנו, הם אהבו את בני מישפחותיהם ובחלור מותיהם לעיתים צעקו על אוברגס, אבל המשיכו בחייהם.

ואנחנו שחינו אז, ושעדיין לא חיינו אז, איננו יכולים להבין, איננו יכולים לתפוס: הכל היה גלוי לנו, עינינו, והם שתקו. כיצד קרה הדבר? מי שמבקש תשובה לשאלה, כיצד זה חברת אנשים ועם רואים נגד עיניהם שיכרו, אונרו, רואים אימה באה — רואים, ואינם עושים מאומה,

עור לרוגמה. הנה ראו כיצד פועלת ההיסטוריה לנגד עינינו: לדעת הכל ולעמוד חסרי-אונים. ארוני המורה, נא להסביר את הדבר אם וכאשר ישאל אותך תלמיך, מדוע זה שתקתם בימי הרצח.

שלמה שבא ■

עיתונאים קטנים?

ייתכן מאוד שמהוה כאמת רקוב בממלכת הטי לווייה שלנו. ייתכן-גם ייתכן שעל כל עובד המי שרת אותה בנאמנות ובכישור, ולפעמים אפילו בהרגשת שליחות — מצויים בה שניים או שלושה אוכלי לחם: החדש (אבל לא קראוטונים, לא במשכורת שלהם...).

ייתכן אפוא שבאמת ררושה רפורמה מינהלית. מה שקורין בלשון מינוי ייעול או התייעלות (מילה יפה יותר לפיטורין). ייתכן גם שאיאלה תוכניות ומישרים לא הגיעו, ואולי גם איז סיכוי שיגיעו בעתיד הקרוב לרמה הרצויה.

אני גם נכון להסכים שיש כמה אנשים שאינם אוהבים מה ששני פאר או רכקה הפסיל מיכאלי עושים בטלוויזיה, או מה שהם לא עושים. עד כאן הכל מקובל עליי. אני בוודאי סבור שיש בטלוויזיה שלנו עודף של סדרות אמריקאיות שעצם הצגתן מהווה על-בון לאינטליגנציה. ודאי וודאי שיש בה מחסור בסירטי-איכות ובתוכניות-איכות מיובאות. ההתייחסות בסרטים דוברי אנגלית — על חשבון סרטי טים דוברי צרפתית, איטלקית, רוסי, יונית, ספרדית ואפילו גרמנית, וכו' — היא מופרזת מאוד ובלתי-רצויה מכל הבחינות. ממילא צריך לצרף לסרטים — גם אלה הרובים אנגלית — תרגום, וממילא אנו נידונים לקרוא את מתכרייה האנאלפתיים והוולגאריים של תמלילי דיא-לוגים אלה מתרגמים honey או pussycat (ככ"י נורייחה לאשה) ללשון "קוסית", מתרגמים "סי. דר אותו" ללשון "הכנס לו בך" או "הברזי או תו", מתרגמים יפהפיה ל"שאפה" וטובה-היא ל"צ'ופאר". הרחוב ודן בך-אמוץ ניצחו. על כל אלה איז עוררין.

אבל מה שברור באותה מידה הוא שהטלוויזיה שלנו היא בחזקת פלא. פלא-פלאים. אם אומר שראיתי טלוויזיות הרבה בכמה ארצות שאת לשונותיהן אני שומע, הרי זה רק כדי להצהיר כי לא ראיתי הרבה תוכניות תיעודיות טובות יותר

וגם זה) לו. ואכן, הם גם עשו כל מה שלא-ידיים כדי להעבירו מן העולם, ליטול מן הטלוויזיה שלנו את כבודה, להשפיל את עוכריה, ליצור להם תדמית של עוכרי-ישראל, לשטות בהם את הר-חוב.

לבטל אותם ממלאכתם על-ידי דחיקתם לפינה, מילחמת-התשה, משכורות שאינן מפרנסות את בעליהן בכבוד, מאלצות אותם לצאת לחאל-טורות שקלונן וצירון, וכו' וכו'. היד עוד נטויה: כך נהגו גם במורים, ברופאים, כפרופסורים, באחיות. וכך נהגים בהם עכשיו. בהבדל אחד: שעסקינו ופוליטיקאינו חשים עצמם תלויים יותר בטלוויזיה ולפיכך שינאתם אליה רבה יותר. וכגודל השינאה כן גודל השיסוי.

ועל רקע כל זה מדהימה שתיקתה הרועמת של העיתונות (הכתובה) שלנו. אלה מבקשים "השור" את שכו", ואלה נעשו פתאום — לראשונה בחייהם — "אובייקטיביים", יעני: "מדווחים" בלבד. ועל רקע זה מדהימה עוד יותר שתיקתם של סופרי-ישראל, שהטלוויזיה שלנו — אוי לאודי ניים שכך שומעות! — עשתה למענם לא מעט. שותקים הסופרים, ובכלל זה אלה שאינם בוחלים כלל וכלל בהופעות-על גבי המסך/המירקע/ה-אקרן, ושותקת אגודת-הסופרים ושותקים המוסיפים לספרות ושותקת האקדמיה.

אבל מה לי כי אלז עליהם? הלא גם אני עצמי שתקתי עד עכשיו. עסוק הייתי במילחמת אחרות עד שנשכח ממני שכל שאנו לוחמים בו בכל מקום ובכל תחום בארץ הזאת — מילחמה אחת היא. המילחמה על רמותה של הארץ הזאת ועל עתידה.

"עיתונאי קטן"? — אולי, יש גם כאלה. והם אפילו אינם מעטים.

אבל יש גם טלוויזיה גדולה. ובנו תלוי הדבר אם תגדל עוד יותר ותשפר את שתיעשה דומה יותר ויותר לזו של שכנו הצפוני אסאד, שב תוכניותיה אני צופה לעיתים בשעות לילה מאוחרות על גבי המסך/אקרן/מירקע שלי בחיפה.

נתן זך ■

שערוריית פרסי ישראל — המשך

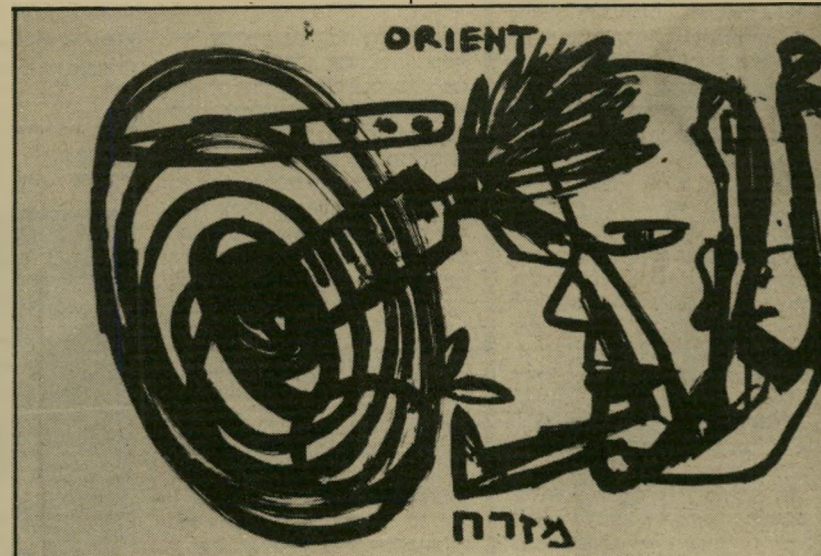
בשלב זה כבר צריך להיות ברור לכל שאין לנו שום כוונה לדרת מנושא פרסי ישראל עד שהרי ברים יבואו על תיקונם או לפחות עד שכל הציבור יידע, יישום — וישוק... כדרך שאין לנו כל כוונה לחדול מן המעקב שלנו אחרי הנעשה בתחום התמלוגים לסופרים אל שאלת סיפוריהם בספריות הציבוריות או אחרי הנעשה בשרה שיי מרו אחריה ואנדרטתיה של תל-אביב (וערים אחרות), וכן בכל נושא אחר בתחומה של תרבות, שבו זכותו של הציבור לדעת גוברת על זכותם של עסקנים לפעול ולרקוח את מרקחתם בצניעה. גם בנושא זה של פרסי ישראל מעולם לא היתה הכוונה להתאנות אישית ל"ממונה" (קרי: פקיד) זה או אחר, יהיו מחרליו אשר יהיו, כי אם להפנות את אלומת האור לעיוותים, למחדלים ולנוהגים הביזאנטיים המקיפים פרס ממלכתי שאמור היה להיות היוקרתי ביותר במדינת ישראל.

הפעם — במקום טיעונים וטענות: חופן עובדות, כולל מבוטסות על חוברת בשם "פרסי ישראל התשמ"ו", המונחת לפנינו ואשר אותה הוציא אותו "ממונה" לקראת מועד חלוקת הפרסים בשנה שעברה. כמקובל, מופיעים כאן שמותיהם של כל הווכים כפרס למקצועותיו — מיום היווסדו בשנת 1953.

לא מידעלנו וערכנו רשימה קצרה בשני תחומים מידעלנו שבהם יש לנו בקיאות-מה. נרמה לנו שהעובדות מברורות בשם צאמא, אנוחז מביאים אפוא, אלה לעומת אלה, בשתי רשימות נפרדות, את מי שאפרים קישון כינה פעם בשם הווכים המאושרים והעוסקים הלא-מאושרים של הספרות והאמנות הישראלית.

פרס ישראל לספרות

קיבלו: יעקב כהן (פעמיים), חיים הוז, דוד שמעוני, ש" עגנון (פעמיים), ולמן שניאור, יצחק למדן, גרשון שופמן, מרים שקלסיליין (אכן כן), פרס ישראל לספרות, לפי המצויין כאן), יעקב פיכמן, אורי צבי גרינברג, אליעזר שמואל, י"ד ברקוביץ, יעקב כהן, ס. יזהר, עזרא פליישר (י' גולה" בשם הספרותי), יהודה ברזל, אליעזר שטיינמן, שלמה צמח, שלמה דיקמן (המתרגם), אברהם שלונסקי, אביגדור המאירי, נתן אלתרמן, אבא קובנר, לאה גולדברג (לאחר פטירתה, אם זיכרונה אינו מטעני), יוכיבדי בת-אמר, ש' שלום, שמעון הלקין, אמיר גילבוע, יהודה עמיחי, אהרון אפלפלד.

פנחס כהן-גן: מימד קטן, הדפס

אפשר שהוא יכול למצוא תשובה לכך כמה שנעשה סביבנו בימים אלה.

הלא הדברים עכשיו ברורים לגמרי: תוך עשרים שנה היה מיספר היהודים ומיספר הערבים כמה שמכונה ארץ-ישראל השלמה — שווה. תהיה זו חברה של שני לאומים, בדרך ללאום האחד, ולא יהיה זה הלאום היהודי. עצמאות היהודים בת מאה השנים, המאמץ העליון האחרון של העם היהודי לחירות-עצמו — תפוג. להוציא את כהנא ואוהדיו, בקול ובשקט, אין איש שיכול להצביע על התפתחות אחרת.

ואף-על-פי-כן, איש אינו צועק. מרבכים, נואי מים, ומתוכבים, כותבים. איש איננו יוצא לחוצות וצועק: לא תהיה מדינה יהודית! העם היהודי שוב יוצא מן ההיסטוריה, חור לחיות בצילן של אומות אחרות, או שהולך לטמיעה, ואין איש צועק: הצי-לו, מהרו הזמן איננו בן-בריתנו, הזמן הוא בך ברייתו של העם השני בארץ.

וגם אני אינני כותב דברים אלה כדי להרתיע. אני אומר דברים אלה מסיבה אחרת לגמרי: כשי-

כאן קיבלו (בסדר מיקרי, כולם סופרים ומי שוררים שהיו בחיים בתקופה שלאחר יסוד הפ"ס): אהרון ראובני, יונתן רוש, זלדה, אבות ישר (רו), אברהם חלפי, אלכסנדר פז, דבורה בארון (נפטרה ב-1956), מרדכי שמקי, עזרא זוסמן, נוח שטרן (נפטר ב-1960), יעקב אורלנד, אהרון אשמון, יהושע ברייטוסף, יעקב חורגין, שרגא קרלי, מרדכי אבישאול, דוד מלך, אברהם קושניר, דוד שחר, עזרא המנחם, עמליה כהנא-כרמון, נסים אלוני, גבריאל פרייל, וכמובן — אסתר ראב.

במילים אחרות: מרים ילוי-שטקליס, יעקב כהן (פעמיים), ושלמה דיקמן — כן. יונתן רוש, אהרון ראובני, אבות ישר, אברהם חלפי, דבורה בארון וזלדה — לא: ישעיהו אברך ושלום רוזנפלד, בכל הכבוד הראוי, שלמענם אף המציאו מדור מיוחד, "מסאות" — פובליציסטיקה עיתור-נאית" — כן. אבל שלמה גרודונסקי — לא. שלמה צמח — כן. כרוך קורצווייל — לא. נתן רוטנשטרייך — כן אבל ישעיהו ליבוביץ — לא. העיוות, המחדל והיעדר הפרספקטיבה ההיסטורית חמורים עוד הרבה יותר כשאנו עוברים לתחומי הציור והפסול.

כאן קיבלו: זרהה שז (י), יוסף זריצקי, מרדכי ארון, מאיסל ינקו, יצחק דנציגר, אריה ארוך, ראובן רובין, דני קרוון, פנחס ליטנינובסקי, אנה טיכו, יוסל ברנר, בתיה לישנסקי וחיאל שמי. (אגב יוסל ברנר הסכים לקבל רק בתנאי שיוסיפו גם את אנה טיכו לחתני אותה שנה).

לא קיבלו: אביגדור סטימצקי, אהרון גלעד, יחזקאל שטרייכמן, אריה לובין, נחום גושמן (הוא קיבל בתחום ספרות הילדים...), שמשון הולצמן, דויד הנדל, יצחק פרנקל, ציונה תג'ר, אריה נבון, מירון סימה, ליאון אנגלסברג, חיאל קריזה, אביבה אורי, רודי להמן ועמיתו הפסלים צפר, פרייבר, אחיעם, אלדובי, פייגין; ג'ניה ברנר, משה קסטל, אליהו גת, רוביט בוז, לאה ניקל, משה ברנשטיין, יעקב פינס, יהושע גרוסברג, פנחס אברמוביץ, יעקב אייזנר, אהרון אבני, אהרון כהנא, משה מוקרי, אביגדור אריכא, צבי מאי רוביץ, ישראל פלדי, שמואל בונה, אוזיאש הופי שטר, יעקב וכסלר, אהרון כהנא — לא ייאמן!

— מרדכי לבנון, זאב רבן, שמואל עוגריווה, לודביג שוורין, איזידור אשהיים, יוחנן סימון, יעקב לוצ'אנסקי, לודויג קרקואר ויעקב שטיינ-הארט!

ועוד לא הזכרתי עדיין את שמו של איש מן ה"צעירים" (צעירים" נחשבים בישראל בני האר-בעים עד שישים...), לא את עמוס עוז ולא את דליה רביקוביץ, לא את חנוך לוין ולא את תר-מרקין, לא את פינחס כהן-גן ולא את קרישמל, לא את פינחס שויה ולא את דויד אביזר, לא את יעקב שבתאי המנוח ולא את א"ב יהושע, לא את גרבוז ולא את רפי לבאי וגרשוני.

ומובן שלאל הזכרתי את אלה שממילא אין להם סיכוי משום שעלו לא הכירו בהם כב-קטיגוריה: עמוס קינן ודן בך-אמוץ ואפרים קישון. אחרי הכל, מי הם ומה עמלם לעומת זה של טל ברודי שכבר זכה בפרס ישראל על "תרומה מיוחדת לחברה ולמדינה בכללה בתרבות הגוף".

לא פחות ולא יותר. וכך, בשיטות "פרסיות" כאלה, מקנים כאן "דיעת הארץ והאבתה" —